

מאמר קבלת הנשיאות

"באתי לגני", יו"ד שבט תשי"א

רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש
בנשיאות כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

...

רשת חינוך חב"ד בארץ ישראל

מאמר קבלת הנשיאות

"באתי לגני", יו"ד שבט תשי"א

מבוא וסקירה

טרם הסתלקותו, בשנת תש"י, רשם הרבי הרי"צ 'המשך' מאמרים בן עשרים פרקים, שהראשון שבהם - מאמר דיבור המתחיל "באתי לגני" - נועד ללימוד בשבת קודש יו"ד שבט, יום הסתלקותה של הרבנית רבקה, אשת אדמו"ר מהר"ש. אך למעשה, כשניגשו החסידים ללימוד המאמר בשבת קודש, לפני תפילת שחרית, היה זה כבר אחר הסתלקותו של הרבי הרי"צ, שאירעה באותו בוקר.

שנה לאחר מכן, ביו"ד שבט תשי"א, אחר הפצרות רבות מצד החסידים והמקושרים ברחבי העולם, ניאות הרבי לקבל על עצמו את הנשיאות, וביטא זאת כאשר פתח באמירת המאמר הראשון שלו, שנסב גם הוא על הפסוק "באתי לגני" (כפי שנהג הרבי הרי"צ, כשפתח את המאמר הראשון שלו, באותו דיבור המתחיל - "ראשית גוים עמלק", בו נפתח המאמר האחרון של הרבי הרש"ב).

המאמר הוגה על ידי הרבי ויצא לאור לקראת י"א ניסן של אותה שנה. במאמר יסודי זה עסק הרבי בעניין "כל השביעין חביבין" והגדיר את תפקיד דורנו, 'הדור השביעי' מאדמו"ר הזקן, להביא את הגאולה בפועל ממש. במהלך המאמר הזכיר הרבי מספר פעמים את כל רבותינו נשיאינו, וכך נהג גם במשך השנים הבאות לשזור את מהלך המאמר בביאוריהם של כל רבותינו נשיאינו.

וכך, בכל שנה, היה הרבי מבאר במאמרי יום ההילולא פרק אחר ('אות') מתוך המאמר המקורי של הרבי הרי"צ, בהתאם למחזור של אותה שנה, כשבין השנים תשי"א-תש"ל ביאר הרבי את כל המשך ההילולא, החל מאות א' ועד

אות כ', והחל משנת תשל"א החל הרבי לבאר מחדש את ההמשך, עד לשנת תשמ"ח, בה אמר הרבי בפעם האחרונה, לעת עתה, מאמר על הפסוק "באתי לגני" וביאר את אות י"ח של ההמשך בפעם השנייה. בשנים שלאחר מכן (תשמ"ט-תשנ"ב) הגיה הרבי לקראת יו"ד שבט את המאמר השייך לאות של אותה שנה (מהשנים תשכ"ט-תשל"ב). מאמרים אלה נדפסו כקונטרסים לרגל יו"ד שבט, ונודעה להם חביבות מיוחדת, בהיותם מוגהים על ידי הרבי.

השנה - תשע"ח - היא אפוא הפעם הרביעית בה עוסקים החסידים בלימוד אות ח' מהמאמר, על פי ביאורי הרבי במאמרי השנים תשח"י ותשל"ח.

* * *

אנו, נתכונן השנה ליו"ד שבט, יום ההילולא של הרבי הרי"צ שעל שמו נקראת הרשת, ויום התחלת הנשיאות של הרבי נשיא דורנו, בלימוד, תוכן ובעל-פה, של מאמר 'באתי לגני' תשי"א, עמו, כאמור, קיבל על עצמו הרבי את הנשיאות ובו התווה את תפקיד דורנו להוריד את השכינה למטה ובכך להגשים את תכלית מטרתו של הקדוש ברוך הוא בבריאת העולם, לעשות לו יתברך 'דירה בתחתונים'.

במאמר זה, שחלקים ממנו אמר הרבי מתוך בכי והתרגשות עצומה, מביא הרבי סיפור מכל אחד מרבותינו נשיאינו, כדוגמה להנהגתם באופן של 'שטות דקדושה' (כמו המשכן שהיה בנוי מ'עצי שיטים', מלשון שטות), למעלה מטעם ודעת, בעניין של אהבת ישראל, ובכך הם סללו לנו את הדרך, לנהוג גם אנו באופן דומה.

כמו כן, עלינו, הדור השביעי, לעבוד בדוגמתו של הדור הראשון. וכמו שמשם היה הדור השביעי לאברהם אבינו, שעבודתו הייתה להקריא ולפרסם אלוקות בפי כל עובר ושב, ולחבר את העולם עם הקדוש ברוך הוא, כך גם עלינו מוטלת עבודה זו.

ועל ידי כך נזכה, כפי שסיים הרבי את המאמר, להתראות עם הרבי, למטה בגוף, ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו!

יומן

ככה הכל התחיל...

שלום בער הוא ילד בן 11 המתגורר בשכונת קראון-הייטס הניו-יורקית בשנות היו"דים המוקדמות. גם כיום, ממרחק של כ-68 שנה הזיכרון חי במוחו, כאילו אירעו הדברים זה עתה. סבא שלום בער לוגם מכוס התה ומפליג בזיכרונותיו.

יו"ד שבט תש"י - הסתלקות ומאמר חסידות

נושא השיחה בביתנו באותם ימים היה על קבוצת הבחורים, תלמידי התמימים, מתל-אביב העושה את דרכה באוניה לחצרות קודשנו. בין המפליגים היה התמים יואל כהן, המוכר לנו כיום כ"ר' יואל" - ה'חוזר' של הרבי. דבר לא הכין אותנו לידיעה המבהילה על הסתלקותו של הרבי הריי"צ בבוקרו של יום שבת קודש יו"ד שבט, פרשת בא, תש"י. באותם רגעים ממש ישבו החסידים ועסקו בלימוד מאמר מיוחד שכתב הרבי (הריי"צ) ללימוד באותה שבת, לרגל היארצייט של סבתו הרבנית רבקה, אשת הרבי מהר"ש, והמשכו נועד ללימוד בתקופה שלאחר מכן. בדיעבד הסתבר כי מאמר זה היה צוואתו הרוחנית של הרבי הריי"צ, ועל יסוד אותו מאמר - דיבור המתחיל "באתי לגני" - פתח הרבי את המאמר הראשון שלו, עמו קיבל על עצמו את הנשיאות ביו"ד שבט שנה לאחר מכן.

עד היום לא יימחה מזיכרוני רגש הכאב של אותה שנה, שגם נשאה בחנפָה תקווה גדולה שהרבי, שפנָה באותם ימים הרמ"ש, יאות לקבל על עצמו את עול הנשיאות.

כ' שבט תש"י - המכתב הראשון ומפעל השליחות

כיום, כשנכדיי וניניי פזורים בשליחות ברחבי העולם, אני נזכר במכתב הראשון אותו שלח הרבי מיד עם סיום ימי השבעה של הרבי הרי"צ. הייתה זו הפעולה הראשונה של הרבי לפיתוח מפעל השליחות שהחל בימי הרבי הרי"צ. הרבי פונה במכתב לרב מיכאל ליפסקר ומבשר לו על השיחה שהייתה לו בתקופה האחרונה עם הרבי הרי"צ ובה הביע את רצונו שר' מיכאל ייסע לשליחות במרוקו.

במקביל, התוועד הרבי עם החסידים במשך כל אותה תקופה ודיבר בלהט על ההתקשרות ל"רבי דָּעַר שְׁוֹעֵר" (הרי"צ, חותנו של הרבי נשיא דורנו).

*אני ממליץ באופן אישי לכל אחד מכם, תלמידים יקרים, ללמוד את השיחות
היקרות מפל האלה, שנרשמו בספר תורת מנחם תש"י, ומכוונות בדיוק
למצבנו כיום.*

קיצ תש"י - רוצים רבי!

כילד, אני זוכר כיצד עסקו בבית, בבית הכנסת ובכל מקום בו נמצאים חסידים, בשאלה: מה יהיה הלאה? מתי סוף-סוף הרבי יקבל על עצמו את ההנהגה באופן רשמי? למעשה, החסידים לא המתינו ובמשך כל אותה שנה כבר היינו שולחים לרבי פ"נים, עם בקשות ברכה והדרכות, ממש כפי שנהוג לכתוב לרבי.

זכור לי במיוחד "כתב התקשרות" אותו שיגר אחד החסידים ובו הוא כותב לרבי כי הוא מקבל עליו את הנשיאות של הרבי. הרבי לא השיב למכתבו, אך הראה אותו למזכירו הרב חודקוב ושאל: "מה דעתך על מכתב מוזר שכזה?". הרב חודקוב לא היסס והשיב בפקחות: "בעיניי אין זה מוזר כלל וכלל..."

שמחת תורה תש"א - יעמוד אדוננו מורנו ורבינו

בשמחת-תורה של שנת תש"א, זכיתי להיות בסעודת-סעודת ענטי בעת תפילת שחרית וה'הקפות'. והנה, כשהגיעה העת לקרוא לרבי לעלות לתורה, הכריז הגבאי בהתרגשות רבה את הנוסח השמור לרבי בלבד: "יעמוד אדוננו מורנו ורבינו...". והרבי אכן עלה לתורה.

ככל שנקפו הימים לקראת יום ההילולא הראשון, יו"ד בשבט תשי"א, שלחו החסידים עוד ועוד בקשות שהרבי יואיל לקבל על עצמו את הנשיאות באופן רשמי, ו"כתבי התקשרות" נשלחו אל הרבי מכל העולם עם ההצהרה שהחסידים מקבלים את נשיאותו. מי ייתן, ייחלו החסידים, שמשאלת לבבנו תתגשם בצורה הברורה והמהירה ביותר. אנחנו רוצים רבי, כמה עוד אפשר לחכות?

יו"ד שבט תשי"א - קבלת הנשיאות

הגיע ובא היום הגדול והקדוש, יו"ד שבט תשי"א. החל משעות הבוקר זורמים אל סעווען-סעווענטי מכתבים מכל העולם, בהם מודיעים החסידים שהם מקבלים את נשיאותו של הרבי ומתחננים שהרבי יסכים למלא את מקום חותנו. "פ"נ כללי", עליו חתומים רבים מהחסידים ובו בקשת ברכה שהרבי יואיל לקבל על עצמו את הנשיאות, נקרא באוהל הקדוש. אחר הקראת הפ"נ מסרו אותו לרבי, אשר בתחילה סירב לקוראו, אבל לאחר זמן מה התחיל לקרוא אותו מתוך בכיות עצומות. הרבי היה ב'אוהל' זמן רב, וחזר משם זמן קצר לפני השקיעה.

ההתוועדות

אחרי מנחה הזדרזו כל החסידים המבוגרים לטעום משהו, מכיוון שהיו ב'אוהל' ולא אכלו כל היום, ומיד מיהרנו כולנו לתפוס מקומות להתוועדות.

בשעה 8:45 עזב הרבי את בית אמו הרבנית וצעד לכיוון 770.

במשך הערב נהרו המונים ל-770 כדי להשתתף בהתוועדות הרשמית של קבלת הנשיאות. בית המדרש, ששכן במה שמכונה כיום ה'זאל הקטן', היה מלא מפה לפה. איני יכול אפילו לתאר לכם את הצפיפות והחום ששררו שם באותה שעה. תחשבו כי קהל שמנה למעלה משמונה-מאות איש ניסה להיכנס לבית המדרש שאינו גדול במיוחד. כולם היו רטובים מזיעה...

בשעה 9:45 נכנס הרבי להתוועדות. הרבי הכריז שצריכים לקרב יהודים לתורה מתוך אהבת השם, אהבת התורה ואהבת ישראל וכך תבוא הגאולה במהרה בימינו ממש.

המאמר

אני זוכר כמו היום את הרגע בו קם אחד מזקני החסידים, הרב אברהם-סנדר נֶמְצוּב, כשעה לאחר תחילת ההתוועדות, והכריז: "ה'עולם' מבקש שהרבי יאמר חסידות..."

בבית המדרש השתררה מיד דממה מוחלטת ובלבבות רועדים המתנו כולנו לראות איך יגיב הרבי על כך.

אך כעבור זמן לא רב נשמע לפתע קולו של הרבי. "כותב כבוד-קדושת מורי וחמי אדמו"ר במאמרו ליום ההסתלקות", פותח הרבי במנגינה בה נאמרות השיחות, ואז עובר לניגון של מאמר חסידות: "באתי לגני אחותי כלה..."

לשניות ספורות נוצרה מהומה מעצמת ההפתעה ומגודל השמחה, אך תיכף נעמדנו כולנו ובבית המדרש שוב השתררה דממה, והאזנו להמשך המאמר. הרבי הזכיר במהלך המאמר את כל הרביים, ודיבר אודות התפקיד של הדור השביעי לסיים את המשכת השכינה למטה, ובכה מאוד.

באמצע אמירת המאמר הרבי הפסיק וביקש שיאמרו "לחיים".

"שהחינו"

אין לתאר את ההתרגשות שאחזה בחסידים באותה שעה. מיד כשהסתיים חלקו הראשון של המאמר, הרב נֶמְצוּב הישיש קפץ על השולחן מגודל השמחה, והכריז בהתרגשות: "הקב"ה עזר שיש לנו רבי!" ובירך בהתרגשות בשם-ומלכות: "ברוך אתה... שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה!". וכל הקהל ענה "אמן" בקול אדיר ובשמחה גדולה. הרבי חיך מאוד, ופנה לרב נמצוב וביקשו להפסיק ולרדת מהשולחן...

שימח לב, תלמידים יקרים – במאמר "באתי לגני", מספר הרבי על כל אחד מנשיאי חב"ד כיצד הקריב מעצמו למען יהודי אחד. זאת למדנו עד כמה חשוב להתנהג באהבת ישראל במיוחד בדור השביעי!

במהלך אמירת המשך המאמר, וההתוועדות שלאחרי זה, ניגנו על פי בקשת הרבי ניגון מכל רבי, מאדמו"ר הריי"צ ועד לאדמו"ר הזקן.

הרבי סיים את המאמר באמרו (בתרגום מאידיש): "כעת אין הדבר תלוי אלא

בנו. . - "כל השביעין" - . . שנזכה כולנו להתראות עם הרבי שיוציא אותנו מהגלות ויביא אותנו לגאולה השלמה במהרה בימינו, אמן".

**סבא שלום בער לוגם לגימה אחרונה מכוס הטה שהתקררה זה מכבר
ומפסיר: "אח, הלואי שהייתי ערני כעת, כפי שהייתי אז כילד צעיר באותן
שעות מאוחרות אך מרגשות והיסטוריות".**

ההתוועדות הסתיימה רק בשעה 12:25 בלילה. הרבי יצא מהזאל הקטן בשירת "כי בשמחה תצאו". כולנו רקדנו בשמחה עצומה, עם הניגון "כי בשמחה", במשך זמן רב.

ליד הפתח המתין הרב קזרנובסקי ואיחל לרבי "מזל טוב", והרבי הגיב בחיוך. במהלך כל הימים הבאים, חזרנו שוב ושוב על המאמר הראשון של הרבי.

**יהי רצון, שנזכה לראות שוב מלך ביופיו,
בגאולה השלמה בקרוב ממש.**

מאמר דיבור המתחיל "באתי לגני"

יו"ד שבט תשי"א

בקובץ זה ביארנו את המאמר בצורה קלילה, באופן שיקל עליכם בהבנת המהלך הרציף של המאמר, ביארנו מושגים והבאנו בשולי הגיליון את המדרשים המלאים המוזכרים במאמר.

הטקסט המודפס והמנוקד, הוא מאלף המאמר המוגה, ובתוכו שולב הביאור בגופן דק ולא מנוקד. הטקסטים העמוקים יותר של המאמר אותם לא ביארנו במסגרת זו, הובאו ברקע אפור.

אות א. ביאור כוונת הלשון "עיקר שכינה"

כּוֹתֵב כְּבוֹד-קִדְשֵׁת מוֹרֵי וְחֻמֵּי אֲדָמוֹ"ר בְּמֵאֲמָרוֹ לְיוֹם הַסֵּתְלָקוֹתוֹ, יו"ד שְׁבַט ה'תשי"א:

הפסוק בשיר השירים אומר "בָּאתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כְלָה", וְאֵיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבֵּה (בְּמִקְוָמוֹ), המדרש מסביר את כוונת הפסוק, המדבר על יום הקמת המשכן בו שרתה השכינה בעולם (כנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"), כהמשך למתן תורה (בו נאמר "וירד ה' על הר סיני"), ונפעלה התאחדות של עם ישראל עם הקדוש ברוך הוא ("אחותי כלה") -

שמכך ש"לִגֵּן אֵין כְּתִיב כָּאֵן אֶלָּא לְגַנִּי, לְגַנוֹנִי", הרי שאין הכוונה לסתם גן, אלא לְמָקוֹם שֶׁהָיָה עֲקָרִי בַּתְחִלָּה, כלומר, שביום זה, בו ירדה השכינה לעולם, הקדוש ברוך הוא אומר כביכול "באתי לגני" - חזרתי שוב לשרות ולשכון במקום העיקרי שלי, כיון דְּעִקָּר שְׁכִינָה בַּתְחִלָּתוֹנִים הָיְתָה, בתחילת הבריאה שרתה עיקר השכינה בעולם הזה התחתון. עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ של המדרש¹.

¹המדרש המלא:

באתי לגני

אמר ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונה בשם ר' שמעון בר' יוסנה:

באתי לגן אין כתיב כאן, אלא לגני, לגנוני, למקום שהיה עיקרי מתחלה, ועיקר שכינה לא בתחתונים הייתה? הדא הוא דכתיב: (בראשית ג') וישמעו את קול ה' א-לוהים מתהלך בגן.

אמר רבי אבא:

מהלך אין כתיב כאן, אלא מתהלך, מקפץ וסליק מקפץ וסליק.

וּלְהַבִּין דְּיוֹק הַלְשׁוֹן עֵקֶר שְׂכִינָה, באות א' של המאמר, מבאר הרבי, על פי ביאורי רבותינו נשיאינו, שהכוונה בדברי המדרש שעיקר השכינה שרתה בעולם הזה התחתון, בעת הבריאה ולאחר מכן במתן תורה ובהקמת המשכן, היא לא רק לדרגת השכינה המדוברת במקומות אחרים, אלא לדרגה הגבוהה ביותר, ובלשונו:

"הִנֵּה בְּפִרוּשׁ שְׂכִינָה מְבֹאֵר כְּבוֹד-קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר הֶזְקוּ שְׁנִקְרָאת שְׂכִינָה עַל שֵׁם שְׁשׁוֹכְנָת וּמִתְלַבֶּשֶׁת, מְלִשׁוֹן וְשְׂכִנְתִּי בְּתוֹכָם, שֶׁהוּא רִאשִׁית הַתְּגִלּוֹת אוֹר אֵין-סוּף. וְהִנֵּה מִמָּה שְׁכֻתֵּיב שְׁרִאשִׁית הַתְּגִלּוֹת אוֹר אֵין-סוּף נִקְרָאת בְּשֵׁם שְׂכִינָה, מוֹבֵן מִזֶּה שֶׁעֲנִין שְׂכִינָה הוּא לְמַעְלָה מִמַּעְלָה מְאֻצִּילוֹת גַּם כֵּן, גַּם בְּבַחֲנֵינָת הָאוֹר שֶׁלִּפְנֵי הַצְמָצוֹם, שֶׁהָרִי רִאשִׁית הַתְּגִלּוֹת הוּא בְּאוֹר אֵין-סוּף שֶׁלִּפְנֵי הַצְמָצוֹם, וְכִמוֹ שֶׁכָּתֵב כְּבוֹד-קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי כִּי הָאֶרֶץ הָקוּ וְחוּט לִגְבִּי עֲצָמִיּוֹת אוֹר אֵין-סוּף נִקְרָאת בְּשֵׁם שְׂכִינָה. כִּי עֲנִין שְׂכִינָה הוּא בְּכָל מָקוֹם לִפְנֵי עֲנִינוֹ. לִגְבִּי אֲצִילוֹת הִנֵּה הַמְּלָכוֹת נִקְרָאת בְּשֵׁם שְׂכִינָה. וְגַם בְּזֶה מֶה שֶׁמְּלָכוֹת דְּאֲצִילוֹת נִקְרָאת שְׂכִינָה מְבֹאֵר כְּבוֹד-קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר הַצְמָח-צֶדֶק שֶׁזֶהוּ דוֹקָא כִּמוֹ שֶׁנַּעֲשִׂית בְּחִינַת עֲתִיק לְעוֹלָם הַבְּרִיָּאָה, אֲבָל בְּהִיוֹתָהּ בְּאֲצִילוֹת הִיא מִיַּחֲדָת עֲמָהֶם (עַם הַסְּפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת) וְלֹא שִׁיךְ לְשׁוֹן שְׂכִינָה. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין זֶה סוֹתֵר לִמָּה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל שֶׁהָקוּ נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה, כִּי שְׂכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם-לְבִרְכָּהּ הֵינּוּ מְלָכוֹת דְּאֲצִילוֹת, וְאַף גַּם זֹאת רַק כְּשֶׁנַּעֲשִׂית בְּחִינַת עֲתִיק לְבְּרִיָּאָה דוֹקָא, אֲבָל בְּשֶׁרְשָׁהּ, הֵינּוּ כִּמוֹ שֶׁהוּא לִגְבִּי אוֹר אֵין-סוּף, הִנֵּה גַם הָקוּ נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה. וְאַחַד הַטַּעֲמִים מֶה שֶׁהָקוּ נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה לִגְבִּי אוֹר אֵין-סוּף, כֶּתֵב כְּבוֹד-קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר מִהֵרָ"שׁ לְפִי שֶׁהָקוּ כְּוִנַּת הַמְּשַׁכְּתוֹ בְּשִׁבְלֵי שְׁתִּילֵבֶשׁ בְּעוֹלָמוֹת וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלִכֵּן הִנֵּה גַם בְּרִאשִׁיתוֹ נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה. וְלִמַּעְלָה יוֹתֵר שְׂכִינָה בְּשֶׁרְשׁוֹ הָרִאשׁוֹן לְמַעְלָה מִהַצְמָצוֹם, מְבֹאֵר כְּבוֹד-קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר נִשְׁמָתוֹ יַעֲדוֹן שֶׁגְּלוֹי הָאוֹר כִּמוֹ שֶׁהוּא לִפְנֵי הַצְמָצוֹם,

חטא אדם הראשון ונסתלקה השכינה לרקיע הראשון.
חטא קין נסתלקה לרקיע השני. חטא אנוש נסתלקה לרקיע השלישי. חטא דור המבול נסתלקה לרקיע הרביעי.
חטא דור המגדל נסתלקה לרקיע החמישי. חטא אנשי סדום נסתלקה לרקיע השישי. חטא המצריים בימי אברהם נסתלקה לרקיע השביעי.
כנגדן עמדו שבעה צדיקים והורידה לארץ.
זכה אברהם והורידה משביעי לששי.
עמד יצחק והורידה מששי לחמישי.
עמד יעקב והורידה מחמישי לרביעי.
עמד לוי והורידה מרביעי לשלישי.
עמד קהת והורידה משלישי לשני.
עמד עמרם והורידה משני לאחד, שהוא ראשון.
עמד משה והורידה לארץ.

אמר רבי יצחק:

הדא הוא דכתיב: (תהילים ל"ז) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה.
הרשעים מה עשו?

תלויין באויר, כי לא השכינו שכינה לארץ.

אבל הצדיקים השכינו שכינה לארץ.

מה טעם צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה?

ישכינו לשכינה עליה.

שוכן עד וקדוש שמו.

ואימת שרת שכינה עליה?

ביום שהוקם המשכן, שנאמר (במדבר ז') ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן.

נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה. שְׂבֻכָּלוֹת הָאֹר שְׁלִפְנֵי הַצְּמָצוֹם יֵשׁ בּוֹ ג' מִדְּרָגוֹת, עֶצֶם הָאֹר וְהִתְפַּשְׁטוֹת הָאֹר, וּבְהִתְפַּשְׁטוֹת הָאֹר ב' מִדְּרָגוֹת גְּלוֹי הָאֹר כְּמוֹ שֶׁהוּא לְעֶצְמוֹ שֶׁזֶהוּ מְקוֹר אֹר הַסּוֹבֵב, וְגְלוֹי הָאֹר לְעֶצְמוֹ הַשֵּׁיךְ לְהַעוֹלָמוֹת שֶׁזֶהוּ מְקוֹר אֹר הַמְּמִלָּא, וְגְלוֹי הָאֹר הֵזֶה נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה. וְאִי שֶׁהוּא לִפְנֵי הַצְּמָצוֹם וְאִי-אֶפְשָׁר שִׁיְהִי מְקוֹר לְעוֹלָמוֹת, שְׁלֹכֵן הַצֶּרֶךְ לִהְיוֹת הַצְּמָצוֹם, וְצְמָצוֹם הָרָאשׁוֹן שֶׁהוּא בְּבַחֲיַנַּת סְלוּק דְּוָקָא, מְכַל מְקוֹם נִקְרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה. וְזֶהוּ דִּיּוּק הַלְשׁוֹן עֵקֶר שְׂכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים הֵיטָה, הֵינּוּ שְׁגְלוֹי הַשְׂכִּינָה בְּתַחְתּוֹנִים, הוּא לֹא הַשְׂכִּינָה כְּמוֹ שֶׁהוּא לְגַבִּי אֲצִילוֹת, הֵינּוּ מַלְכוּת, גַּם לֹא כְּמוֹ שֶׁהוּא לְגַבִּי אֹר אֵין-סוֹף, הֵינּוּ הַקוֹ, כִּי אִם עֵקֶר וּפְנִימִיּוֹת הַשְׂכִּינָה הֵיטָה בְּתַחְתּוֹנִים דְּוָקָא, כִּי הָאֹר שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בְּעוֹלָמוֹת הֵרִי הוּא בָּא בְּסֹדֶר וְהִדְרָגָה. וּלְמַעַלָּה מֵאִיר בְּגְלוֹי יוֹתֵר, וְכָל מֵה שֶׁנִּמְשָׁךְ וּמִשְׁתַּלְשֵׁל מִתְמַעֵט הָאֹר. וְכֵן הוּא בְּכָלל בָּאֹר דְּסֹדֶר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת. וְאִי שֶׁקֹּדֶם הַחֲטָא הָיָה גַם לְמַטָּה הָאֹר בְּגְלוֹי, מְכַל מְקוֹם הָיָה גַם אֲזַי גְּלוֹי הָאֹר יוֹתֵר לְמַעַלָּה. וְכִמְאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם-לְבָרְכָה נָטָה יְמִינוֹ וּבָרָא שְׁמַיִם נָטָה שְׁמָאלוֹ וּבָרָא אֶרֶץ.

אַלָּה הַכּוֹנֵה עַל הָאֹר שֶׁלְּמַעַלָּה מְעוֹלָמוֹת, שׁוֹרֵשׁ הָאֹר שְׁמַאִיר בְּעוֹלָמוֹת, כְּפִי שֶׁהוּא עַדִּיין בְּרִמָּה הַגְּבוּהָה בְּיוֹתֵר, שֶׁהוּא כְּלוּל וּמֵאוּחָד בָּאֹר הָאֵין סוֹפִי שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלִפְנֵי ה' צְמָצוֹם [=כֶּשֶׁם שֶׁהָעוֹלָם אֵינוֹ יִכּוֹל לְקַבֵּל אֶת אֹר וְחוּם הַשֶּׁמֶשׁ לֹלָא מִגֵּן וְנִרְתִּיק, כִּךְ הָעוֹלָם הַחוּמְרִי אֵינוֹ מְסוּגֵל לְהַכִּיל אֶת הָאֹר הָרוּחָנִי הָאֵין סוֹפִי שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלִכֵּן לִפְנֵי הַבְּרִיאָה ה' 'צְמָצִם' אֶת הָאֹר שְׁלוֹן], וְהוּא הַנִּקְרָא **עֵקֶר שְׂכִינָה**, וְאֹר זֶה הוּא שֶׁהָאִיר בְּעוֹלָמוֹת בְּתַחֲלִיל הַבְּרִיאָה וּבַעַת מַתֵּן תּוֹרָה וְהַקְּמַת הַמִּשְׁכָּן.

קִיצוֹר: בַּעַת מַתֵּן תּוֹרָה וּבְהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן חֲזָרָה עֵיקֶר הַשְׂכִּינָה לְשֵׁרוֹת בְּעוֹלָם, וְעַל כֵּךְ נֹאמֶר "בֹּאֲתִי לִגְנִי". וּבְדַבְרֵי הַמִּדְרָשׁ "עֵיקֶר שְׂכִינָה" הַכוּוֹנָה לְדִרְגָּה הַגְּבוּהָה בְּיוֹתֵר, שׁוֹרֵשׁ הָאֹר כְּפִי שֶׁהוּא עַדִּיין בָּאֹר אֵין סוֹף. בָּאוֹת הַבָּאָה יְבֵאֵר הַרְבֵּי הֵיכָן יִרְדּוּ אֹר זֶה לְשֵׁרוֹת.

אות ב. ביאור כוונת הלשון "בתחתונים היתה"

(ב) וְהִנֵּה זֶה דְּעִקָּר שְׂכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים הִיְתָה, מְבוֹאֵר מִהַמְדָּרֶשׁ דְּתַחְתּוֹנִים קֵאִי הַכוּוּנָה הִיא לֹא עַל הָעוֹלָמוֹת הָרוּחָנִיִּים הָעֲלִיּוֹנִים (שֶׁהֵם בְּבַחֲיַנַּת 'תַּחְתּוֹן' בִּיחֹס לְעוֹלָמוֹת הַגְּבוּהִים מֵהֶם ב'סֹדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת' [=אֲחֵר הַצִּמְצוּם, יוֹרֵד הָאוֹר מ'מִדְרָגָה לְמִדְרָגָה', וְהוֹלֵךְ וּמִצְטַמֵּצַם עַד שֶׁמֵּאִיר בְּעוֹלָם שֶׁלֵּנוּ. כֹּל יִרִידַת מִדְרָגָה מוֹרָה עַל 'עוֹלָם' או 'סְפִירָה' בָּהֶם הָאוֹר הָאֱלוּקִי הוּא בְּמִדְרָגָה פְּחוּתָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּמִדְרָגָה הַקּוֹדֶמֶת. אֵךְ מִצַּד שֵׁנִי, כֹּל הַמִּדְרָגוֹת קִשּׁוּרוֹת זֶה לְזֶה כִּמוֹ שֶׁלִּשְׁלֹשֶׁת בֵּה כֹּל הַחֻלּוּיֹת קִשּׁוּרוֹת וּמִשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָאֶחָת מֵהַשְּׁנִיָּה.], אֲלֹא דוּוּקָא, **עַל עוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי**, שֶׁבּוֹ הִיא תַּכְלִית מִטְרַת הַבְּרִיאָה (כִּמְאֹמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּה "נִתְאוּהָ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִהְיוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים"²),

וְכִמּוֹ שֶׁמִּבְּאֵר בְּמִדְרַשׁ דְּעַל יְדֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת נִסְתַּלְקָה הַשְּׂכִינָה מֵאֶרֶץ - הַמָּקוֹם בּוֹ שִׁרְתָּה לְפָנֵי הַחֲטָא - **לָרְקִיעַ, וְעַל יְדֵי מִתֵּן תּוֹרָה עַל הָרִ סִינִי** הִיא חֲזָרָה לְשִׁרְתָּה בְּאֶרֶץ - **בְּאֶתִי לְגַנִּי לְגִנוֹנִי**.

כַּעַת מִבְּאֵר הַרְבֵּי שִׁכּוּן שֶׁהַתַּכְלִית שֶׁל הַכּוֹל הִיא "דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים" הִרִי שֶׁעִיקָר הָעֲנִיִּין שֶׁל סִילּוּק הַשְּׂכִינָה עַל יְדֵי הַחֲטָא, וּמִנֶּגֶד, הַחֲזָרָת הַשְּׂכִינָה עַל יְדֵי עֲבוּדַת הַצַּדִּיקִים, הוּא הַסְתַּלְקוּתָהּ מֵהָאֶרֶץ וְחֲזָרָתָהּ לְאֶרֶץ:

וְעִקָּר הַסְּלֻק שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַחֲטָא הוּא בְּחֲטָא עֵץ הַדַּעַת דּוּקָא.

וְכִמּוֹ שֶׁבְּעֲנֵינֵן הַחֲטָא, הִרִי עִקָּר הַחֲטָאִים הֵיךְ חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, שֶׁהִרִי עַל יְדֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת הֵיךְ נִתְּיַנַּת מְקוֹם לְשִׁאֵר הַחֲטָאִים שֶׁבָּאוּ לְאַחֵר מִכֵּן, כִּיּוֹן שֶׁלִּפְנֵי כֵּן לֹא הִיִּיתָה כָּלֵל מִצִּיאוֹת וּפִשְׁרוֹת שֶׁל חֲטָא בְּעוֹלָם, וְלִכֵּן חֲטָא עֵץ הַדַּעַת הֵיךְ נִחְשָׁב כְּסִפָּה וְגוֹרֵם לְהַחֲטָאִים דְּקִין וְאֶנּוּשׁ וְכוּ',

כְּמוֹ כֵּן הוּא בְּפִעֻלַּת הַחֲטָא, דְּהַסְּלֻק שֶׁל הַשְּׂכִינָה שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַחֲטָא, הֵיךְ עִקָּר הַסְּלֻק הוּא מֵהַ שֶׁנִּסְתַּלַּק עַל יְדֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת מֵעוֹלָם הַזֶּה הַתַּחְתּוֹן דּוּקָא.

² תניא ריש פרק ל"ו, על פי מדרש תנחומא לפרשת נשא.

דְּכַשְׁם שְׁעָקָר הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בַּתְּחַתּוֹנִים הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה דּוֹקָא, הִנֵּה כְּמוֹ כֵּן
הוּא בְּהַסְלֹק דְּעָקָר הַסְלֹק הוּא מַה שְּׁנִסְתַּלְקָה מֵהָאָרֶץ דּוֹקָא, שְׁזֵה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי
חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, שְׁעַל יְדֵי זֶה נִסְתַּלְקָה הַשְּׂכִינָה מֵאָרֶץ לָרְקִיעַ,

"וְזֶהוּ גַם כֵּן הַטַּעַם שְׂאִינוּ מְצָרֶי (בְּהַמָּאָמֶר) חֲטָא עֵץ הַדַּעַת עִם הַחֲטָאִים דְּקִין
וְאֲנוּשׁ וְחוֹשֵׁב זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, לְפִי שְׁבִיהַחֲטָאִים דְּקִין וְאֲנוּשׁ נִסְתַּלְקָה הַשְּׂכִינָה
מֵרְקִיעַ לָרְקִיעַ, מַה שְׂאִין כֵּן בְּחֲטָא עֵץ הַדַּעַת שְׁנִסְתַּלְקָה מֵאָרֶץ לָרְקִיעַ, שְׁלִבֵּד זֹאת
שְׁהַסְלֹק מֵהָאָרֶץ, זֶה בְּעָקָר נוֹגֵעַ לָנוּ, הִנֵּה זֶהוּ גַם עָקָר עֲנִין הַסְלֹק."

(וּמִמְשִׁיךְ הַרְבֵּי הַרִי"צ בְּמָאָמֶר לַהֲבִיא אֶת דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ:) וְאַחֵר כֵּן עָמְדוּ ז'
צְדִיקִים וְהוֹרִידוּ אֶת הַשְּׂכִינָה לְמַטָּה, אַבְרָהָם זָכָה וְהוֹרִיד אֶת הַשְּׂכִינָה מֵרְקִיעַ ז'
לֹו' כו' (וּמִקְצֵר בָּזֶה וּמִסִּים) עַד כִּי מֹשֶׁה שֶׁהוּא הַשְּׁבִיעִי (וְכָל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין³)
הוֹרִידוּ אֶת גִּילּוֹי הַשְּׂכִינָה לְמַטָּה בְּאָרֶץ.

דְּעָקָר עֲנִין הַהֲמִשְׁכָּה שֶׁנִּפְעֵלָה בַּמִּשְׁךְ שִׁבְעַת הַדּוֹרוֹת הוּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה, שְׁהָרִי
מֹשֶׁה דּוֹקָא הוֹרִידוּ לְמַטָּה בְּאָרֶץ,

דְּכַשְׁם שְׁבִיעֲנִין הַסְלֹק מִלְמַטָּה לְמַעְלָה הִרִי הָעָקָר הוּא בְּחֲטָא עֵץ הַדַּעַת שְׁנִסְתַּלְקָה
מֵהָאָרֶץ כְּנֻזָּכָר לַעִיל, הִנֵּה כְּמוֹ כֵּן הוּא בְּעֲנִין הַהֲמִשְׁכָּה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, עָקָר עֲנִין
הַהֲמִשְׁכָּה הוּא לְמַטָּה בְּאָרֶץ דּוֹקָא,

דְּלִבֵּד זֹאת שְׁהַהֲמִשְׁכָּה לְמַטָּה בְּעָקָר נוֹגֵעַ לָנוּ כִּיוֵן שְׂאֵנוּ נִמְצָאִים כֹּאן, לְמַטָּה
בְּאָרֶץ, הִנֵּה זֶהוּ גַם עָקָר עֲנִין הַהֲמִשְׁכָּה, כִּיוֵן שֶׁהַתְּכִלִּית הִיא כֹּאמֹר לַעִיל, דּוּקָא
כֹּאן, בְּעוֹלָם הַזֶּה הַתְּחַתּוֹן. וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי מֹשֶׁה דּוֹקָא.

וְהַטַּעַם לָזֶה שֶׁדּוּקָא מֹשֶׁה זָכָה לַהֲוִיד הַשְּׂכִינָה לְמַטָּה, מְבָאָר בְּהַמָּאָמֶר
בְּמִסְגָּר, כִּי כָּל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין וְכַפִּי שְׁנוּסִיף וְנִלְמַד בְּאוֹת הַבֵּאָה.

3 כְּדִבְרֵי הַמְּדַרְשׁ (וִיקָרָא רַבָּה כֹּט, יא):

"כָּל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין לְעוֹלָם -

לְמַעַל (=לְמַעְלָה) הַשְּׁבִיעִי חֲבִיב (וְכֹאן מוֹנֵה הַמְּדַרְשׁ שִׁבְעָה רְקִיעִים): שָׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשְּׁמַיִם וְרְקִיעַ וְשַׁחֲקִים זָכוֹל וְמוֹעוֹן (וְהַשְּׁבִיעִי הוּא) עֲרֻבוֹת וְכֹתִיב (תְּהִלִּים סח, ה) "סוֹלוּ
לְרוֹכֵב בְּעֲרֻבוֹת בֵּי-הַשָּׁמַיִם" (וְכֹאן שֶׁהַשְּׁבִיעִי הוּא הַחֲבִיב, וְכֵן דְּבָרִים הַבָּאִים מִפְּוֹרְטִים בְּמְדַרְשׁ). בְּאַרְצוֹת שְׁבִיעִית חֲבִיבָה (וְכֹאן מוֹנֵה הַמְּדַרְשׁ שִׁבְעָה אֲרָצוֹת): אֶרֶץ אֲדָמָה
אֶרֶץ גִּיא צִיָּה נְשִׂיָּה (וְהַשְּׁבִיעִית הִיא) תְּבֵל וְכֹתִיב (שֵׁם ט, ט) "וְהוּא יִשְׁפּוֹט תְּבֵל בְּצִדֵּק יָדִין לְאוֹמִים בְּמִשְׁרִים".

בְּדוֹרוֹת שְׁבִיעִית חֲבִיב (וְכֹאן מוֹנֵה הַמְּדַרְשׁ שִׁבְעָה דּוֹרוֹת): אָדָם שֶׁתָּאנוּשׁ קִינָן מֵהַלְלָל יָרַד (וְהַשְּׁבִיעִי הוּא) חֲנוּךְ וְכֹתִיב (בְּרַשִׁית ה, כד) "וַיִּתְּחֶלֶךְ חֲנוּךְ אֶת-הָאֱלֹהִים".

בְּאַבוֹת שְׁבִיעִי חֲבִיב (וְכֹאן מוֹנֵה הַמְּדַרְשׁ שִׁבְעָה צְדִיקִים, בְּדוֹר הָאֲבוֹת): אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לֹוי קָהָת עֲמֶרֶם (וְהַשְּׁבִיעִי הוּא) מֹשֶׁה וְכֹתִיב (שְׁמוֹת יט, ג) "וּמֹשֶׁה עֶלְהָ אֶל-הָאֱלֹהִים". | בְּנִינִים הַשְּׁבִיעִי חֲבִיב שְׁנֵאמֶר (דֵּה"א ב, טו) "דָּוִד (הוּא) הַשְּׁבִיעִי". | בְּמַלְכִּים הַשְּׁבִיעִי חֲבִיב (וְכֹאן מוֹנֵה הַמְּדַרְשׁ שִׁבְעָה מַלְכִּים): שְׂאוּל אִישׁ בּוֹשֶׁת דָּוִד שְׁלֹמֹה רְחַבְעָם

אַבְיָה (וְהַשְּׁבִיעִי הוּא) אֲסָא וְכֹתִיב (שֵׁם ב יד, י) "וַיִּקְרָא אֲסָא אֶל ה'". | בְּשִׁנִּים שְׁבִיעִי חֲבִיב שְׁנֵאמֶר (שְׁמוֹת כג, יא) "וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמַטְנָה וְנִטְשֶׁתָּה". | בְּשְׁמִיטִין שְׁבִיעִי חֲבִיב שְׁנֵא

(וִיקָרָא כה, י) "וַיִּקְדַּשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים". | בְּיָמִים שְׁבִיעִי חֲבִיב שְׁנֵאמֶר (בְּרַשִׁית ב, ג) "וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי".

בְּחֻדְשֵׁים שְׁבִיעִי חֲבִיב שְׁנֵא' "בְּחֻדְשֵׁי הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ".

קיצור: אחר שנתבאר שעיקר השכינה, הוא שורש האור שלפני הצמצום, הוסיף הרבי וביאר שאור זה ירד לשרות, לא בעולמות העליונים, אלא דווקא בעולם הזה התחתון, כיון שכאן היא תכלית מטרת הבריאה.

אך אחר חטא עץ הדעת, נסתלקה השכינה מהארץ (ומשם הלכה והסתלקה על ידי שאר החטאים עד לרקיע השביעי) ועל ידי שבעת הצדיקים, ירדה שוב מרקיע לרקיע, במשך שבעה דורות, עד שמשה, שהוא השביעי ו"כל השביעין חביבין", זכה והורידה למטה בארץ, בעת מתן תורה.

אות ג. מעלתו של הדור השביעי

ג) על דברי המדרש "כל השביעין חביבין", ניתן לשאול מה קדם למה, האם כיון שהדברים אותם מונה המדרש (ולדוגמה, משה השביעי באבות, ודוד השביעי בבניו של ישי) הם חביבים מצד עצמם, לכן נקבע משמים שהם יהיו השביעיים - שזה מספר שמסמל את החביבות והחשיבות שלהם?

או שזה שהם שביעיים (ולדוגמה, זה שמשה הגיע בפועל לעולם בדור השביעי לאבות), לא רק מעיד על החשיבות שלהם אלא יוצר את החשיבות והחביבות המיוחדת? על כך עונה הרבי:

וְהִנֵּה מִלְשׁוֹן רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם-לְבָרְכָהּ וְכָל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין וְלֹא כָּל הַחֲבִיבִין שְׁבִיעִין, מוֹכַח מִזֶּה שֶׁעֵקֶר הַמַּעֲלָה הוּא זֶה שֶׁהוּא שְׁבִיעִי, וּמִפְּנֵי זֶה שֶׁהוּא שְׁבִיעִי מֵצֵד זֶה הוּא חֲבִיבוֹתוֹ,

העניין הזה מוליך אותנו למסקנה הבאה (הרומזת לא רק לדורו של משה, אלא גם לדור שלנו, הדור השביעי לרבנותינו נשיאינו, וכפי שיבואר בהמשך האות):

הֵינּוּ שְׁחֲבִיבוֹתוֹ אֵינוֹ מֵצֵד עֲנִין הַתְּלוּי בְּבַחֲרֵתוֹ רְצוֹנוֹ וְעִבּוּדָתוֹ, כִּי אִם בְּזֶה שֶׁהוּא שְׁבִיעִי, שֶׁזֶה בָּא מֵצֵד הַתּוֹלָדָה, וּבְכָל זֹאת הֵנָּה כָּל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין.

מי שנמצא בדור השביעי אינו יכול לטעון שאולי אינו חביב וראוי מספיק בכדי להוריד את השכינה למטה בארץ, כי עצם היותו בדור השביעי פועל בו את החביבות המיוחדת והופכת אותו להיות ראוי לכך.

וְלָכֵן זָכָה מֹשֶׁה שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה עַל יָדוֹ, לֹא רַק מֵצֵד הַחֲבִיבוֹת הַאִישִׁית שְׁלוֹ, אֲלָא בַּעֲקָר כִּיוֵן שֶׁהוּא הַדּוֹר הַשְּׁבִיעִי לְאַבוֹת.

אך מצד שני עלינו לזכור:

וְהָיָה בְּאֵר כְּבוֹד-קִדְשָׁת מוֹרֵי וְחֲמֵי אֲדָמוֹר (בְּתַחֲלֵת בּוֹאוֹ לְאֶמְרִיקָה) שְׁגָם בְּעֵנִין דְּהַשְׁבִּיעִין חֲבִיבִין נֶפֶר מַעֲלַת הָרָאוֹשׁוֹן, שֶׁהָרִי כָּל עֵנִין שְׁבִיעִי הוּא שֶׁהוּא שְׁבִיעִי לְרָאוֹשׁוֹן, וללא מעלתו של הדור הראשון (ושל הדורות הבאים אחריו), לא הייתה מתגלית מעלתו של הדור השביעי. [וכפי המשל שהביא הרבי מספר פעמים ביחס לדור שלנו, שהוא כ"ננס על גבי ענק" - מצד עצמו הוא 'ננס', אך הזכויות שלנו באות בהמשך לעבודה של כל הדורות הענקיים שקדמו לנו, ולכן אנו דווקא נזכה לגאולה, כמו הננס שנמצא גבוה יותר ורואה למרחק רב יותר, מאשר הענק שהוא רוכב על כתפיו].

וּבְאֵר אֲזִי מַעֲלָתוֹ שֶׁל הָרָאוֹשׁוֹן באבות, שדורו של משה הוא השביעי ממנו, שֶׁזֶהוּ אֲבִרְהָם אָבִינוּ, שהמעלה שלו היא מִפְּנֵי עֲבוּדָתוֹ בפרסום והפצת אלוקות בעולם (בשונה מהדור השביעי שהמעלה שלו היא, כאמור, לא מפני בחירתו ועבודתו, אלא מצד עצם היותו שביעי), וְשֶׁהִיָּתָה עֲבוּדָתוֹ בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ.

[וְהָרִבִּי הָרִי"צ אֵינוֹ מְסַתֵּפֵק בְּזֶה עֲדִין, וּמוֹסִיף עוֹד (אֵף דְּלִכְאוּרָה אֵין זֶה נוֹגֵעַ שָׁם לְגוֹף הָעֵנִין) דְּאֵפֶן הַמִּסִּירַת נֶפֶשׁ שְׁלוֹ, שֶׁל אֲבִרְהָם אָבִינוּ, הִיָּה שְׁלֹא חֶפֶשׁ מִסִּירַת נֶפֶשׁ, אלא מסר בפועל את נפשו, כפי שיבואר מיד.

שֶׁזֶהוּ הַהֶפְרָשׁ בֵּין הַמִּסִּירַת נֶפֶשׁ דְּאֲבִרְהָם אָבִינוּ לְהַמִּסִּירַת נֶפֶשׁ דְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּהַמִּסִּירַת נֶפֶשׁ דְּרַבִּי עֲקִיבָא הִיָּה וְאוֹסֵר עַר הָאֵט גְּעִזּוּכָּט, שהוא חיפש מִסִּירַת נֶפֶשׁ, וכפי שאמר לתלמידיו⁴ "מַתִּי יָבוֹא לְיָדִי וְאֶקְיָמְנִי",

מֵה שְׂאִין כֵּן בְּאֲבִרְהָם, הִנֵּה הַמִּסִּירַת נֶפֶשׁ שְׁלוֹ הִיָּה בְּדֶרֶךְ אֲגָב. דְּאֲבִרְהָם יָדַע שֶׁעֲקָר הָעֲבוּדָה הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם הוֹי' אֶל עוֹלָם, ואמרו על כך חכמינו זכרונם לברכה⁵ "אֵל תִּקְרָא וַיִּקְרָא אֶלָּא וַיִּקְרֵא", אֲזִי יַעֲנֶער זָאל אוֹיף שְׂרִיעֶן, שאברהם לא רק קרא בעצמו בשם ה', אלא פעל שגם הזולת יקרא ויכריז בשם ה', וְאֵם נִצְרָךְ לְזֶה בְּדֶרֶךְ אֲגָב מִסִּירַת נֶפֶשׁ, הִנֵּה גַם זֶה יִשְׁנֶן, וכפי שהיה בפועל שנמרוד השליך אותו לכבשן האש בגלל ניפוץ האלילים, אך אברהם לא חיפש את העניין של מסירות נפש, כעבודה בפני עצמה.

4 כְּמוֹסָפֵר בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת סא, ב): "בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה והיו סורקין את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמיים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, "בכל נפשך", אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבוא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי ולא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה: אשריך עקיבא שיצתה נשמתך באחד."

5 כְּדִבְרֵי הַגִּמְרָא (סוֹכָה ו, ב): "'ויקרא שם בשם ה' א-ל-עולם" (בראשית כא, לג). אמר ריש-לקיש: אל תקרא 'ויקרא' אלא 'ויקריא'. מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב. כיצד? לאחר שאכלו ושתו, עמדו לברכו. אמר להם אברהם, וכי משלי אכלתם, והלוא משל אלוקי עולם אכלתם. הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם."

וְכָל כֹּהֵן גָּדֹלָה מַעֲלֵת עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוֹ וְהַמְסִירָת נֶפֶשׁ שְׁלוֹ, עַד אֲשֶׁר גַּם מֹשֶׁה מָה שִׁזְכָּה שֶׁנִּתְּנָה תוֹרָה עַל יָדוֹ הוּא מְכוּחַ עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוֹ, מִטַּעַם כִּי הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין, שְׁמֵשׁ הוּא שְׁבִיעִי לְרֹאשׁוֹן.

וְעַד כֹּדִי כֵךְ שֶׁהַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא אָמַר לוֹ (לְמֹשֶׁה) "בְּמָקוֹם גְּדוֹלִים (אַבְרָהָם) אֶל תַּעֲמֹד".⁶

עַתָּה נִשּׁוּב לַעֲסוֹק בַּחֲבִיבוּתוֹ שֶׁל הַשְּׁבִיעִי:

וְהִנֵּה אִף כִּי גָדֹלָה חֲבִיבוּת הַשְּׁבִיעִי וְאֵין זֶה בָּא לֹא עַל יְדֵי בַּחֲרִיָּה וְלֹא עַל יְדֵי עֲבוֹדָה, כִּי אִם פֶּאֶרְטִיקֻלָּרִיט, 'מִן הַמוֹכֵן', מִצַּד הַתּוֹלָדָה,

מִכָּל מָקוֹם אֵין בְּזֶה הַגְּבֻלָּה שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁנִּפְלְאָת הוּא, שֶׁהַדָּבָר נִפְלֵא וּמְרוֹמָם מֵאֲתָנוּ וְאֵינוֹ שִׁיךְ אֶלָּא לִיחִידֵי סֻגָּלָה, כִּי אִם עַל דֶּרֶךְ שֶׁמְבֹאֵר בְּתֵנָא דְּבִי אֱלֹהֵינוּ (פֶּרֶשֶׁה ט וּפֶרֶשֶׁה כה) וּמִבּוֹא בְּדִא"ח (=דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, כִּינוּי לַתּוֹרָה הַחֲסִידוּת) שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל וְאֶפְלוֹ עֶבֶד וְאֶפְלוֹ שִׁפְחָה יְכוּלִים לְהִגִּיעַ לְהַשְׂרָאָת רֹחַ הַקְּדוֹשׁ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל חָיִב לִזְמַר מְתִי יִגִּיעוּ מַעֲשֵׂי לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּמִמִּילָא עֲלִינוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הָעֲבוֹדָה הַנִּדְרָשֶׁת מֵאֲתָנוּ, בַּהֲיוֹתָנוּ בְּדוֹר הַשְּׁבִיעִי.

אֶלָּא שֶׁמִּכָּל מָקוֹם דְּאַרְפֻּמֶּעַן נִיט זַיִן גַּעֲנֵאֲרִיט בֵּי זֵיךְ, אֵין צוֹרֵךְ לְהִתְפַּס לְרִמְיָה עֲצֻמִּית, וְצָרִיךְ לִידַע אֲשֶׁר בְּמָקוֹם גְּדוֹלִים אֶל תַּעֲמֹד. וְכָל מַעֲלַת הַשְּׁבִיעִי הוּא שֶׁהוּא שְׁבִיעִי לְרֹאשׁוֹן, אַז עַר קַעַן דִּוְרַכְפִּיָּהֶרֶן, שֶׁהוּא יְכוּל לְהַשְׁלִים אֶת עֲבוֹדָתוֹ וּשְׁלִיחוֹת הָרֹאשׁוֹן דָּאֵל תִּקְרָא וְיִקְרָא אֶלָּא וְיִקְרָא, הָעֲבוֹדָה לְהַפִּיץ וּלְפָרֵס אֱלוֹקוֹת בְּעוֹלָם.

וְזֶהוּ הַחֲבִיבוּת דֶּהַשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא זֹכֶה לְהִיטֵב הַמְּשִׁיךְ הַשְּׁכִינָה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמִּמְשִׁיךְ עָקֵר הַשְּׁכִינָה, אֶת שׁוֹרֵשׁ הָאוֹר, כַּמְבֹּאֵר בְּאוֹת א'. וְעוֹד יוֹתֵר שֶׁמִּמְשִׁיךְ אֶת הַשְּׁכִינָה עַד לְמִטָּה בְּאַרְץ, בְּתַחְתּוֹנִים, כַּמְבֹּאֵר בְּאוֹת ב'.

6 כְּמוֹבָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (דְּבָרִים ב, ז):

"ה' א-להים אתה החילות" מהו ה' א-להים? אמר רבי יהושע בן קרחה בשני מקומות דימה משה את עצמו לאברהם ולא הוועיל לו כלום. כיצד אברהם קרא לו הקב"ה ואמר הנני שנאמר (בראשית כב, א): "ויאמר אברהם ויאמר הנני" מהו הנני? הנני לכהונה הנני למלכות, זכה לכהונה זכה למלכות. זכה לכהונה מנין שנאמר (תהלים קי, ד): "נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק" וזכה למלכות שנאמר (בראשית יד, יז): "אל עמק שוה הוא עמק המלך". ואף משה בקש לעשות כן שנאמר (שמות ג, ד): "ויאמר משה ויאמר הנני" הנני לכהונה הנני למלכות. אמר לו הקב"ה (משלי כה, ו): "אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד" (שמות ג, ה): "ויאמר אל תקרב הלום" אין לך עסק בכהונה שנאמר (במדבר ג, י): "והזר הקרב יומת". אין לך עסק במלכות כענין שנאמר (ש"ב ז, יח): "כי הביאתני עד הלום".

אברהם אמר (בראשית טו, ד): "ה' א-להים מה תתן לי" א"ר לוי אמר לפניו רבש"ע אם מתבקש לי בדין שיהיו לי בנים תן לי ואם לאו ברחמים תתן לי אמר לו הקב"ה חייך בדין מתבקש לך (שם). ואף משה כך אמר "ה' א-להים אתה החילות". אם מתבקש בדין שאכנס לא"י אכנס ואם לאו אכנס ברחמים. אמר לו הקב"ה "אל תתהדר לפני מלך וגו'" "כי לא תעבור את הירדן הזה".

כעת עוסק הרבי בדור שלנו, הדור השביעי לרבותינו נשיאינו,
החל מאדמו"ר הזקן:

וְהִנֵּה זֶה תּוֹבְעִים מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַתְּנוּ דּוֹר הַשְּׁבִיעִי, דְּכָל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין, דְּעַם
הַיּוֹת שְׁזֵה שְׁאַנְחֵנוּ בְּדוֹר הַשְּׁבִיעִי הוּא לֹא עַל פִּי בְּחִירָתָנוּ וְלֹא עַל יְדֵי עֲבוֹדָתָנוּ,
וּבְכַמָּה עֲנִיִּים אֶפְשָׁר שְׁלֹא כָּפִי רְצוֹנָנוּ, מִכָּל מְקוֹם הֵנָּה כָּל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין,
שְׁנִמְצָאִים אֲנִיחָנוּ בְּסוֹף זְמַן הַגְּלוּת, הַמְּכוֹנָה בַּגְּמָרָא "עֲקֵבְתָּא דְּמִשְׁיחָא", וּבְזִמְן
זֶה עֲצָמוּ, אֲנוּ כָּבֵר מִמֶּשׁ בְּסוֹפּוֹ, בְּסִימָא דְּעֲקֵבְתָּא, וְהַעֲבֹדָה שֶׁלָּנוּ הִיא - לְגַמֵּר
הַמְּשִׁכָּה הַשְּׁכִינָה, וְלֹא רַק שְׁכִינָה כִּי אִם עֵקֶר שְׁכִינָה, וּבִתְחִלּוֹתֶיהָ דְּיוֹקָא.

קיצור: מעלתו של הדור השביעי, דורו של משה, היא לא מצד
בחירתו ועבודתו או רצונו, אלא מעצם העובדה שהוא נבחר להיות
השביעי - זה שממשיך ומשלים את עבודתו של הראשון, עבודתו
של אברהם אבינו שפרסם אלוקות מתוך מסירות נפש וגרם לכך
שגם העוברים והשבים יקראו בשם ה'.

וכך גם בדורנו, על כל אחד ואחת מאתנו, הנמצאים בדור השביעי,
לפעול את העבודה המוטלת עלינו, להמשיך את עבודת הדורות
הראשונים, עד שבפועל ממש נזכה להוריד את עיקר השכינה לעולם
הזה התחתון, שזו תכלית הבריאה כפי שיבואר באות הבאה.